
Kyrkomötet Kyrkolivsutskottets betänkande 2010:4

Det klingande kulturarvet – vem tar ansvar för det?

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2010:21 om det klingande kulturarvet – vem tar ansvar för det? I motionen föreslår motionärerna att Kyrkostyrelsen ska utreda hur en kyrkomusikalisk fond med uppdrag att utveckla och bevara Svenska kyrkans musikarv ska utformas.

Utskottet anser att Svenska kyrkan har ett stort ansvar för att förvalta och utveckla musiken i kyrkan, men menar att området bör stödjas på andra sätt än genom inrättandet av en kyrkomusikalisk fond. Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:21.

Motionens förslag

Motion 2010:21 av Mats Hagelin m.fl., Det klingande kulturarvet – vem tar ansvar för det?

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att utreda hur en kyrkomusikalisk fond med uppdrag att utveckla och bevara Svenska kyrkans musikarv ska utformas.

Bakgrund

Motionärerna menar att det finns en risk att medvetenheten inom Svenska kyrkan kring att det finns ett klingande kulturarv inte är lika stort som det kring kulturarvet i form av kyrkobyggnader, kyrkliga miljöer och inventarier. Motionärerna beskriver det klingande kulturarvet som en kyrkomusikalisk skatt att gemensamt bevara och föra vidare till kommande generationer. Dock menar man att förutsättningarna för att bära de kostnader som är förenade med kyrkomusikalisk verksamhet på hög nivå är olika inom Svenska kyrkan, och man ser en fara i att en minskande budget inte kommer att rymma denna verksamhet. Därför föreslås en kyrkomusikalisk fond på nationell nivå med uppgift att finansiera utveckling och att ekonomiskt stödja framförandet av stora verk på lokal nivå.

Det klingande kulturarvet

Svenska kyrkans musikverksamhet har en geografisk spridning över hela landet, tar ansvar för en mångfald av musikaliska uttryck och bereder plats för musik som inte kommer till uttryck på kommersiella villkor. Svenska kyrkan som bärare

av ett klingande kulturarv innebär, enligt Svenska kyrkans yttrande över betänkandet *I samspel med musiklivet – en ny nationell plattform för musiken* (SOU 2010:12) Ks 2010:229 :

- att förvalta och utveckla musikaliska uttryck från olika tider och i olika genrer
- att förvalta och utveckla traditioner av musicerande och komponerande som har sin plats i kyrkorummet.

Detta klingande kulturarv är en del av det som utgör svenskt musikliv då Svenska kyrkan tillhör de stora arrangörerna i svenskt musikliv, inte bara när det gäller orgelkonserter och körmusik.

År 2008 arrangerade Svenska kyrkan drygt 26 000 musikgudstjänster och konserter som bidrog till ungefär 2 800 000 besök, vilket är en tioprocentig ökning sedan 2004. 5 620 verksamma körer fanns, varav 2 844 var barn- eller ungdomskörer. Totalt 102 495 personer rapporteras ha deltagit i körverksamheten som även den visar en ökning. Svenska kyrkan är därmed en av landets största konsertarrangörer och engagerar regelbundet ungdomar och vuxna som sångare och musiker i skapande aktiviteter. Svenska kyrkan har cirka 2 000 anställda, professionellt utbildade kyrkomusiker och bereder dessutom plats och betalar för frilansande, professionella musiker.

Svenska kyrkans verksamhet med barn och unga innebär tidiga möten med musik. Redan från späda ålder upp till körverksamhet på hög nivå bereder Svenska kyrkan plats för sångtraditioner och musicerande från det enklaste till det mest professionella. Musicerandet med barn och unga bidrar därmed till förvaltningen och utvecklingen av ett kulturarv.

Det sammanhållna kulturarv som landets kyrkobyggnader utgör är centrala platser för musikens utövande. För Svenska kyrkan är beröringspunkterna mellan kulturarvet och kulturen betydelsefulla, och musiken i Svenska kyrkan är ett levande exempel på ett både immateriellt (musicerandet) och materiellt (orglar m.m.) kulturarv i landets många kyrkorum.

Det immateriella kulturarvet

I Svenska kyrkans remissvar (Ks 2010:358) på förslaget till nationellt genomförande av UNESCO:s konvention om skydd av det immateriella kulturarvet uppmärksammas särskilt musiken. I Svenska kyrkans svar är fokus lagt på de förslag som berör eller relaterar till Svenska kyrkans arbete med immateriella kulturarv, samt ansvar som förvaltare av Sveriges största sammanhängande kulturarv:

Svenska kyrkan instämmer i konventionens betoning av den dynamiska aspekten av kulturarvet, att det är fenomen i ständig förändring och att konventionens främsta syfte måste vara att skydda, eller trygga, de levande immateriella kulturarven.

...

Svenska kyrkan instämmer i vikten av delaktighet i kulturarvsarbetet; att kulturarvet skapas av och används av människor, vilka också har rätten att definiera vad som är kulturarv och har rätt att vara aktiva och ha inflytande över dess förvaltning.

...

Den grundläggande indelningen och basen i församlingarna medför att Svenska kyrkan är medskapare till och delaktig i många av landets lokala kulturarv, såväl de immateriella som de materiella.

Exempel på immateriella kulturarv som hör samman med Svenska kyrkans organisation, verksamhet och traditioner är bland annat:

- ♦ Den levande gudstjänsten som firats i Sverige under 1 000 år och som bevarar flertusenåriga kulturelement som musik, berättande och bild, med många lokala variationer.
- ♦ Framföranden av de större kyrkomusikaliska verken, såsom exempelvis J S Bachs passioner och Mozarts Requiem, allt sedan 1500-talet till vår egen tid. Dessa är exempel på musik som är bärare av det kristna budskapet och som generationer av körer och instrumentalister under ledning av Svenska kyrkans egna kyrkomusiker har hållit levande.
- ♦ Firandet av livets stora högtider som hör till den levande gudstjänsttraditionen och vars rumsliga och språkliga uttryck vid dop, vigsel och begravning har stor betydelse i många enskilda människors liv.

Statens utredning om en nationell musikplattform

Utredningen om en nationell musikplattform publicerades i februari 2010 i form av betänkandet SOU 2010:12 *I samspel med musiklivet – en ny nationell plattform för musiken*. I sammanfattningen står:

Utredningen om en nationell musikplattform (Ku 2009:01) föreslår att Statens musiksamlingar får ett nytt uppdrag och byter namn till Statens musikverk. Det nya uppdraget omfattar både att främja nyskapande musik i nära dialog med musiklivet och att bevara och tillgängliggöra det musikaliska arvet. För att stärka musiklivet föreslås att den nya myndigheten använder 25 miljoner kr per år för att stödja strategiska samarbetsprojekt. Det fria musiklivet får enligt förslaget också förstärkt stöd via Kulturrådet.

Svenska kyrkan skrev i sitt remissvar (Dnr Ks 2010:229):

Svenska kyrkan vill fortsättningsvis kunna ta ansvar för att förvalta och utveckla ett levande kulturarv för svenskt musikliv. Genom att utveckla samarbeten med det övriga musiklivet vill Svenska kyrkan bli föremål för ekonomiskt stöd i den utvidgade form som utredaren föreslår.

Denna önskan har inte noterats i det färdiga förslaget.

Statens kulturråd

Statens kulturråd har till uppgift att följa utvecklingen inom kulturområdet och ge ett samlat underlag för den statliga kulturpolitiken samt bistå regeringen vid genomförandet av denna. I myndighetens uppgifter ingår att handlägga ärenden om statliga bidrag som rör teater, dans, musik, konst, museer, utställningar, litteratur och vissa bidrag till folkbildning och folkrörelser. Målet för Kulturrådets bidragsgivning är, enligt myndighetens regleringsbrev, att uppnå ett omfattande och varierat kulturutbud av hög kvalitet för alla i hela landet.

Svenska kyrkans församlingar kan få bidrag från Statens kulturråd genom att samarbeta med det regionala och lokala musik- och kulturlivet och dess förvaltare i kommuner och landsting. Svenska kyrkans församlingar har som aktör i civilsamhället rätt att söka statliga medel enligt regeln: den som har fått kommunala eller landstingsmedel för sin verksamhet har rätt att söka statliga stöd.

En utgångspunkt för ekonomiskt stöd på alla nivåer är att en enhet inom Svenska kyrkan, som ett stift eller en församling, själv gör en ekonomisk insats. Den nya ordningen för fördelningen av statliga kulturbidrag sker genom en samordning som formas till regionens kulturplan som därefter bedöms och får ekonomiska bidrag via Statens kulturråd. Om Svenska kyrkan ska kunna få del av

statens kulturbidrag måste alltså Svenska kyrkan finnas med i samarbetet om verksamhetspengar redan här. Det finns även ett statligt arrangörsbidrag som fördelas via MAIS, musikarrangörer i samverkan. Huruvida Svenska kyrkans församlingar kan vara musikarrangör inom denna sammanslutning behöver undersökas vidare.

Befintligt stöd på den nationella nivån

På den nationella nivån finns idag möjlighet att söka Svenska kyrkans kulturstipendier om sammanlagt 500 000 kr årligen. Kulturstipendium kan sökas av kulturarbetare inom samtliga konstformer, där givetvis musik ingår, och även sökas av församlingar och institutioner inom Svenska kyrkan i samarbete med kulturarbetare.

Kulturstipendierna vill uppmuntra till utbyte mellan kulturutövare och Svenska kyrkan i ett gemensamt, nyskapande arbete kring livsfrågor, kristen trostolkning eller centrala religiösa motiv. I bedömningen av projekten är konstnärlig kvalitet och existentiell relevans mest avgörande. Därefter värdesätts strävan mot nya samverkansformer och långsiktig utveckling.

Sedan 2007 har 9 av 26 stipendier gått till musik, som därmed är den konstform som fått flest stipendier.

Olika finansieringsformer

Det finns på den nationella nivån idag exempel på ett par olika finansieringsformer som används.

- ♦ Utformning av det slag som Svenska kyrkans kulturstipendier har, vilket innebär att kostnaden ingår i den nationella nivåns ordinarie budgetprocess, alternativt innebär kyrkomötesbeslutet en beloppsram för ett visst antal år.
- ♦ Inrättande av en fond har tillämpats för professorsfonden för Svenska teologiska institutet i Jerusalem, bland annat för att möjliggöra för andra intressenter att bidra. Tanken var att fonden skulle vara stor nog för att från sin avkastning finansiera professuren. Vid inrättande av fond fattar Kyrkomötet ett engångsbeslut om avsättning till fonden.

Verksamhet och ekonomi 2011–2013

I Kyrkostyrelsens skrivelse 2010:1 står följande:

För att anpassa verksamheten 2011 i enlighet med Kyrkomötets beslut reduceras kostnaderna för information, musik och språkliga minoriteter.

Musikområdet är därmed inte ett område som prioriteras i den skrivelse som läggs fram för beslut i Kyrkomötet.

Utskottets överväganden

Det klingande kulturarvet – vem tar ansvar för det?

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:21.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att Svenska kyrkan har ett stort ansvar för att förvalta och utveckla musiken i kyrkan. Utskottet ser musiken som en viktig och integrerad del i kyrkans liv och en investering för framtiden och menar att kyrkomusiken inte bara består av gudstjänstmusik, utan av all musik som framförs i kyrkorummet. Genom musikgudstjänster, konserter och körövningar

ges många möjligheter till möten med människor som Svenska kyrkan inte kommer i kontakt med genom sin övriga verksamhet.

Utskottet beklagar att regeringen inte tog hänsyn till Svenska kyrkans synpunkter när den nya nationella plattformen för musik formulerades. Den nya kulturpolitiken kräver att Svenska kyrkan är med vid den regionala tilldelningen av medel. Här vill utskottet uppmana hela Svenska kyrkan till ett mycket aktivt samarbete med kommuner, regioner och landsting, eftersom Svenska kyrkan annars inte har möjlighet att få del av de statliga medel som finns.

Den nationella nivån har vid några enstaka tillfällen beställt nyskriven musik. Som exempel vill utskottet nämna Kyrkomusiksymposiet i Uppsala i september 2010 där en nyskriven orgelmässa uruppfördes.

Utskottet anser alltså att musikområdet är mycket viktigt, men att området bör stödjas på andra sätt än genom inrättandet av en kyrkomusikalisk fond. Inrättandet av en fond väcker många specifika frågor, såsom finansiering, vilka verk som i så fall skulle stödjas samt vilka församlingar som skulle anses ha sviktande ekonomi och därmed rätt till stöd. Mot bakgrund av detta föreslår utskottet att motionen avslås.

Uppsala den 30 september 2010

På Kyrkolivsutskottets vägnar

Carina Etander Rimborg, ordförande

Camilla Sundén, sekreterare

Beslutande: Carina Etander Rimborg, ordförande, Ann-Sofie Nelstrand, Erik Jonsson, Birgitta Lindén, Bengt A Gustavsson, Christina Meltin Westerlund, Cecilia Brinck, Kristina Sandström, Hans G Erikson, Karin Söder, Anders Åkerlund, Roland Johansson, Marianne Kronbäck, Britt Louise Agrell och Britta Broman.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Mary Österström, Marie Nielsén, Helena Nordvall, Christer Björk, Kerstin Bodell, Bo Lindell, Kekke Paulsson, Kerstin Rossipal, Anna Ekström, Stig Domargård, Berit Simonsson och Berth Löndahl.

Biskoparna Antje Jackelén och Carl Axel Aurelius har deltagit i utskottets överläggningar.